

Eigen ervaringen als

Door: Hieke van Til

Bij Taalvorming zijn welbevinden, taalontwikkeling en betrokkenheid in één werkproces verbonden. Kinderen vertellen, luisteren, schrijven en lezen vanuit hun eigen ervaringen. Taalbeschouwing zit verweven in elke stap.

Ervaringen delen in een taalronde

In een taalronde vertellen de kinderen van groep 3 elkaar over een keer dat ze iets deden wat eigenlijk niet mag. Juf Samira begon met vertellen en enkele kinderen hebben hun verhaal ook al verteld. Ayla wil ook heel graag vertellen maar ze praat zachtjes en weet de juiste woorden niet goed te vinden. Daardoor is zij moeilijk te begrijpen. Ze beweegt veel met haar handen terwijl ze praat om duidelijk te maken wat ze bedoelt. Door Ayla vragen te stellen en haar verhaal terug te vertellen in goed lopende zinnen komen de andere kinderen, juf Samira en vooral Ayla uit op het volgende verhaal:

Ayla: *'Mijn moeder was in de woonkamer bezig. Mijn broertje en ik hadden zin in chocolade. Er lag een reep in de koelkast. We gingen heel zachtjes naar de keuken zodat mijn moeder het niet zou horen. We aten allebei van de chocola. Daarna gingen we naar de kamer. Daar werd mijn moeder heel boos op ons.'*

Ayla's klasgenoten kunnen zich een beeld vormen bij deze gebeurtenis. Maar zij willen nog meer van Ayla weten:

Bart: *'Waarom ging je het niet aan je moeder vragen?'*

Ayla: *'Omdat het niet mocht.'*

Remy: *'Was je moeder boos omdat je de chocolade had gegeten?'*

Ayla knikt.

'Hoe wist ze dan dat je dat gedaan had?'

Ayla kijkt alsof ze het niet begrijpt en haalt haar schouders op. Juf Samira herhaalt de vraag nog eens: '

Ja, hoe kwam dat eigenlijk dat je moeder dat wist?'

'Ik weet het niet', zegt Ayla.

Ik zie kinderen nadenken.

Dan zegt Bouschra: *'Ik denk dat je nog een beetje bruin bij je mond had, daardoor zag ze het.'* De andere kinderen zuchten: *'Jaaaa, dat is het.'*

Ayla lacht en knikt. Ja, dat zou kunnen. Ze weet het niet zeker maar misschien kwam het daardoor dat haar moeder het gemerkt had...

Elkaar helpen

Elkaar helpen om een eigen ervaring onder woorden te brengen, samen proberen te begrijpen hoe iets precies is gebeurd en daar de beste woorden voor vinden: in een taalronde delen de kinderen en de leerkracht hun ervaringen met elkaar. Door dat te doen kijken zij steeds even naar de wereld om zich heen vanuit het perspectief van de ander. Door het delen van elkaars ervaringen leren de kinderen van elkaar hoe zij in de wereld staan, hoe mensen verschillend kunnen reageren op wat er om hen heen gebeurt, welke verschillende emoties dat oproept en hoe mensen daar mee omgaan. Vertellen over eigen ervaringen leidt er niet alleen toe dat je de mensen om je heen beter leert begrijpen, het heeft ook een positief effect op de taalvaardigheid van kinderen.

Wat is dat eigenlijk, een eigen ervaring?

De term 'eigen ervaring' wordt veel gebezigd in het onderwijs. Er blijkt een veelvoud aan definities te bestaan om dit begrip te duiden.

"Een eigen ervaring heb je zelf gehoord, geroken, geproefd, gezien, gevoeld, ervaren, gedacht of meegemaakt."

De stichting Taalvorming hanteert de volgende definitie:

Eigen ervaringen van kinderen zijn het uitgangspunt van elke taalronde. We legitimeren die keuze aan de hand van drie redenen:

1. Het is praktisch:

Iedereen heeft eigen ervaringen.

Je hebt ze altijd bij de hand.

2. Sociaal-emotionele ontwikkeling:

Niemand is deskundiger op jouw eigen ervaringen dan jij zelf, of je nu peuter, kleuter of puber bent. Ook de leerkracht niet.

Die zelf beleefde momenten en gebeurtenissen zitten in je hoofd. Daar heb je beelden, geluiden en gevoelens bij. Die rijke bron geeft zoveel houvast bij het vertellen.

Eigenlijk hoeft je niet meer te doen dan het beeld dat jij in je hoofd hebt zo te vertellen, dat een ander het voor zich kan zien en ook beelden in zijn hoofd krijgt. De leerkracht kan helpen om het verhaal beeldend te vertellen.

taalronde

voor taalonderwijs

3. Taalontwikkeling:

Juist omdat je het zelf beleefd hebt, ben je gemotiveerd je verhaal zo te vertellen dat de anderen goed begrijpen hoe het gegaan is. Eventuele taalproblemen worden zo ondergeschikt aan de motivatie om iets te vertellen. Impliciet en expliciet wordt er gewerkt aan woordenschat, zinsbouw, formuleren en taalbeschouwing.

Eigen ervaringen gebruiken als motor voor taalontwikkeling

Het is overigens gemakkelijker gezegd dan gedaan: de ervaringen van kinderen gebruiken voor hun taal- en sociale ontwikkeling. In de praktijk blijken er veel valkuilen te zijn voor leerkrachten.

- De leerkracht blijft zelf teveel aan het woord
- De leerkracht stelt teveel kennisvragen
- De leerkracht betreft de groep niet goed op de individuele ervaring van een kind

Wij zien voor de leerkracht enkele relevante rollen in de taalronde. Allereerst stimuleert zij de kinderen door het inbrengen van een eigen voorbeeld, een eigen ervaring. Maar wel op zo'n manier dat deze ervaring associaties bij de andere kinderen

oproept. Vervolgens ondersteunt zij de kinderen door hen de juiste vragen te stellen over hun eigen ervaringen, zodat zij ieder op hun eigen (taal) niveau steeds beter gaan vertellen. Ze wisselt af in de vragen die ze stelt en werkt niet steeds het 'wie-, wat-, waar- en wanneerlijstje' af. Pas dan kunnen er levendige gesprekken ontstaan. De leerkracht betreft de kinderen bij elkaar, door, indien nodig, het vertelde in goed Nederlands, verstaanbaar en gericht aan alle kinderen te herhalen. Verder is het belangrijk dat ze verbindingen legt tussen de verhalen die de kinderen vertellen. En het allerbelangrijkste: ze zorgt voor een veilige sfeer in de groep, waar iedereen kan vertellen zonder dat er geoordeeld wordt.

Als het werken met een taalronde goed geïmplementeerd is, dan worden de kinderen zelf eigenaar van sfeer en veiligheid. Dan durven en kunnen ze elkaar bevragen zonder elkaar te beoordelen. Dat heeft een positief effect op het welbevinden van de leerlingen. Ook kunnen zij hun ervaringen werkelijk delen met elkaar en is de taalronde een plek vol taalontwikkeling.

'Ik vind dat er te vaak tram staat, dat is lelijk'

In groep 6 staat een tekst van Steven op het bord. Bij het overschrijven op het bord, heeft meester Robert de spelfouten die er in staan verbeterd omdat hij het niet over spelling maar over de inhoud van de tekst wil hebben. Vorige week is het schrijven van de teksten voorafgegaan door een taalronde over 'een keer dat je haast

had'. Vandaag gaan ze met elkaar kijken hoe ze Steven kunnen helpen om zijn tekst duidelijker en mooier te maken.

'Ik ging naar mijn tante en ik moest met de tram. Ik ging hard rennen om op tijd bij de tram te zijn. Ik rende naar de tram en toen zag ik de tram bij de halte staan. Ik ging nog harder rennen. Maar de tram reed weg. Ik werd boos omdat ik de tram had gemist.'

Steven leest zijn tekst voor en de kinderen lezen mee. Daarna krijgen zij de opdracht om vragen over deze tekst op te schrijven. Ook mogen ze suggesties noteren om een zin op een andere manier op te schrijven. Dat kunnen andere woorden zijn, een andere zinsopbouw of een andere volgorde van zinnen. Het kan ook leiden tot een voorstel om de tekst nog iets te verlengen, maar ook om juist iets weg te laten. De kinderen kennen de regels van het spel: ze mogen alles vragen en alles voorstellen, maar Steven blijft de baas over zijn tekst en hij beslist wat er veranderd wordt of wat hetzelfde blijft in zijn tekst.

Er komen verschillende vragen: 'Waar woont je tante?' 'Met welke tram moest je?' Steven geeft antwoord en hij bedenkt of die informatie erbij moet in de tekst of dat die er eigenlijk niet toe doet.

Dan steekt Esma haar vinger op: 'Ik vind dat er te vaak 'tram' in de tekst staat, dat is lelijk.'

Robert: 'Heb je daar een oplossing voor? Wat zou Steven kunnen veranderen?'

Abdel: 'Je kan ook andere woorden gebruiken.'

Robert: 'Wie weet er een ander woord voor tram?'

Elena: 'Als je nou in de ene zin tram zegt en in de andere zin openbaar vervoer en steeds om de beurt.'

Zacht mompelend proberen de kinderen dat uit in de tekst. In de eerste zin mag tram blijven staan van

www.taalvorming.nl

de klas. 'Want dan zeg je het pas voor de eerste keer.'

Robert leest het voor en vervangt het woord 'tram' door 'openbaar vervoer' conform Elena's voorstel. Steven vindt het geen goed idee: 'Het klinkt raar, steeds dat openbaar vervoer.' De klas is dat met hem eens. Jeffrey roept: 'Dan zeg je gewoon een keer 'bus' of 'trein' in plaats van 'tram'. Steven: 'Maar ik ging helemaal niet met de bus of de trein.' Nee, dat snapt iedereen, dat kan niet.

Merel: 'Je kunt soms ook 'hij' of 'die' zeggen.'

Robert: 'Laat maar eens horen hoe jij dat zou doen.'

Merel leest de tekst met haar suggesties er in. Zo loopt de discussie nog even door. Sommige suggesties worden geaccepteerd, andere worden afgewezen.

Uiteindelijk is Steven blij met het eindresultaat en hij leest trots voor:

'Ik ging naar mijn tante in Amsterdam Zuid en ik moest met het openbaar vervoer. Ik ging hard rennen om op tijd bij de halte van tram 3 te zijn. Ik rende door mijn straat. Toen ik de hoek om kwam zag ik de tram bij de halte staan. Ik ging nog harder rennen. Maar hij reed al weg. Ik werd boos omdat ik hem had gemist.'

Ook de klas is tevreden.

Stevens leefwereld is herkenbaar voor zijn klasgenoten. Alle kinderen herkennen daardoor de situatie die Steven beschrijft en voelen zich betrokken bij het verbeteren van de tekst. Door die betrokkenheid en door de regels van het spel (hij blijft altijd de baas over zijn tekst) voelt hij zich niet gecorrigeerd of aangevallen, maar gesteund door zijn klasgenoten. Het eindresultaat is iets waar hij zelf trots op kan zijn, want hij is immers eigenaar gebleven van zijn tekst.

Taalrondes implementeren op je school?

Een taalronde bestaat uit een zorgvuldig opgebouwde reeks werkvormen waarin afwisselend met de hele groep, individueel en in kleine groepjes wordt gewerkt. Mondelinge taal is de basis. Alle taaldomeinen worden op een logische manier aan elkaar verbonden. Van het een komt het ander. Bij vertellen hoort luisteren, van vertellen komt schrijven, van schrijven komt lezen en taalbeschouwing loopt er als een rode draad doorheen. Op scholen die met taalrondes werken worden eigen ervaringen gebruikt in het taalonderwijs, wordt veel verteld en geschreven en krijgen kinderen veel kansen op succeservaringen met hun eigen taal. De taalopbrengsten

en de positieve invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn evident. De werkwijze van de stichting Taalvorming sluit aan bij het taalaanbod van elke school. Stichting Taalvorming ondersteunt individuele leerkrachten en schoolteams bij het implementeren van de werkwijze en maakt voor elke school een programma op maat. De begeleiding wordt bepaald door de vraag van de school, het al aanwezige programma en de specifieke mogelijkheden en wensen.

Hieke van Til

Directeur/ seniorconsulent
Taalvorming

In het boek 'Taal leren op eigen kracht' uitgegeven door Van Gorcum en geschreven door Suzanne van Norden vindt u meer achtergronden en uitleg over de werkwijze van Taalvorming. Op de website www.taalvorming.nl vindt u meer informatie over Stichting Taalvorming.